

Proč nepodpořit projekt „Revolution train – protidrogový vlak“ v roce 2021

Vážení zastupitelé, rádi bychom Vám v tomto dokumentu předložili **hlavní argumenty o neúčinnosti projektu Revolution train** (<http://www.revolutiontrain.cz/>) vycházející z odborných stanovisek.

Fungování tohoto projektu z části spolufinancují obec a kraje, které rozhodují o uzavření smlouvy na následující rok. Pokud na zasedání zastupitelstva převáží pozitivní hlasy, obec se následně zavazuje k podpoření této aktivity **nemalou finanční částkou**, jejíž výše není dostatečně odůvodněná.¹ Projekt navíc nezveřejňuje účetní závěrky nadačního fondu, který peníze čerpá, což je v rozporu se zákonem - většina výročních zpráv projektu není nikde dostupná. Znemožňují tak transparentní kontrolu nad využitím veřejných prostředků, stejně jako nad tím, z jak velké části je projekt financován městy a kraji a jak vysoké příjmy pochází z výběru vstupného.²

Co je to Revolution train?

Pokud jste s projektem zatím nebyli seznámeni, jedná se o aktivitu prezentující se jako **primární prevence v oblasti drogové závislosti**. Tato iniciativa dle vlastního popisu využívá multimediální vlakovou soupravu, jejíž model spadá pod interaktivní a zážitkové vzdělávání. V praxi to znamená, že jsou dětem skrz obrázky, videa a interiér vlaku (obsahující např. výslechovou místnost, squat či vězení) představeny nejhorší možné scénáře důsledků problémového užívání psychotropních látek.

¹ Konkrétní výši částky z minulých let můžete nalézt na <https://www.hlidacstatu.cz/> po zadání názvu vašeho města a klíčového slova „protidrogový vlak“. Např. „Karviná protidrogový vlak“

Přehled všech smluv projektu naleznete zde:

<https://www.hlidacstatu.cz/hledat?Q=ico%3A24697486&order=4>

² <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-firma?subjektId=692564>

Proč je neefektivní?

Ačkoli se tento způsob protidrogové prevence na první pohled může zdát „atraktivní a moderní“, projekt Revolution train v mnoha ohledech **nesplňuje mezinárodně uznávané Standardy kvality prevence** Evropského monitorovacího centra pro drogy a drogovou závislost, Mezinárodní standardy prevence Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu ani České národní standardy kvality, a tudíž **nemá ani certifikaci odborné způsobilosti** v prevenci rizikového chování.

Hlavní oblasti pochybení si můžete přečíst v následujících bodech:

1. Projekt využívá **tzv. šokové taktiky** (= odstrašující, extrémní příklady). Ty jsou **nejen neúčinné, ale i potenciálně škodlivé**, jelikož mohou vyvolat opačný efekt. **Zastrašování, zakazování, moralizování a přehánění následků užívání a experimentování** je v dnešní době vyhodnoceno jako neefektivní.
2. Projekt se zaměřuje především na informování, **samotné informace však nejsou v kontextu preventivních programů dostatečně účinné**. K zahájení užívání látek měnících vědomí či dokonce vzniku závislosti na nich často přispívá více faktorů. Jedná se nejen o vliv sociálního prostředí, tedy skupinu (např. vrstevníků), ve které se dospívající ocitá, ale také o jeho/její aktuální vnitřní nastavení. Rozhodování tedy nemusí být řízeno úsudkem vycházejícím z dostupných informací. Naopak – rozhodnutí může být impulzivní a podmíněné působením sociální skupiny. V tomto ohledu se ukazují jako účinnější intervence se zaměřením na seberegulační dovednosti a sociální kompetence.
3. **Projekt je určen pro děti a mládež od 10 do 17 let, avšak tento věkový rozptyl je příliš široký**. Dospívání je dynamicky proměnlivou etapou a metody intervence by měly vývojové fáze reflektovat. Podmínkou účinnosti preventivních programů je přesné zacílení na konkrétní věkovou a sociální skupinu, aby mohly být nástroje přizpůsobeny jejich možnostem a potřebám.
4. Autoři chybně uvádějí, že se jedná o zcela revoluční projekt. **Podobné projekty již byly v minulosti uskutečněny v jiných zemích**. Například belgické projekty „Key Train“ a „Preventive Bus“ byly po několika letech zastaveny, jelikož evaluace výsledků prokázala neuspokojivou efektivitu, nepřiměřeně vysoké náklady a značné nároky na organizaci.³

³ http://www.portusprachatice.cz/userfiles/Phenix/Tiskove%20prohlaseni_Revolution_train_CA.pdf

5. **Forma intervence projektu revolution train je jednorázová;** efektivita prevence se však zvyšuje opakováním a dlouhodobou spoluprací.⁴
6. **Forma intervence projektu revolution train je zážitková;** účinnost intervence se však nedá vyvodit z hodnocení zúčastněných typu "líbilo/nelíbilo", přestože se takto projekt snaží interpretovat dotazníky, které dětem po prohlídce rozdává.

Jak vypadá účinná prevence?

1. Strategie by měly být **testovány a ověřovány širokým množstvím výzkumných metod.** Díky tomu se dá potvrdit či vyvrátit možný pozitivní vliv na změny chování.
2. **Prevence by měla být komplexní.** To znamená, že se snaží vycházet z kontextu daného prostředí (specifika lokality, atmosféra, sociální prostředí) a je zaměřena na pozitivní změnu chování, postojů, hodnot a životního stylu.
3. **Intervence by měla být vykonávána specialisty,** jelikož její neodborné provedení může být potenciálně škodlivé.
4. **Poskytovatelé programů primární prevence rizikového chování mají certifikát** a lze je [dohledat na oficiálních stránkách Národního ústavu pro vzdělávání](#). Kraje i obce mají navíc své metodiky prevence a protidrogové koordinátory, se kterými mohou vhodné způsoby prevence konzultovat.

„Měli bychom přijmout přístupy založené na racionalitě a vědě, nikoliv pouze na míře popularity. To je obzvláště důležité uvědomíme-li si, jak velké peníze jsou prevenci poskytovány. Ty musí být moudře utraceny, protože investice do neefektivní prevence ovlivňuje zdroje té efektivní. Vyzýváme všechny instituce, které se podílejí na podpoře programů pro žáky/studenty, aby dodržovaly stávající standardy kvality v drogové prevenci a zodpovědně přehodnocovaly a odmítaly šíření a propagaci intervencí, které nejsou v souladu se současnými standardy prevence v Evropě.“ (EUSPR, 2019)

⁴ Na stránkách Revolution train se můžete dočíst, že po prohlídce následuje návazný program **„Tohle je zákon, kámo!“**. Program se však opět zaměřuje na informování – konkrétně o právních důsledcích, které souvisí s touto problematikou - navíc je jednorázový.

Podpora projektu Policií ČR

Projekt Revolution train je aktivně podporován vedením Národní protidrogové centrály (NPC). Protidrogové kampaně uskutečněné NPC a další projekty týkající se drogové problematiky, které NPC podpořila, však spadají do neefektivní šokové prevence, která může působit i kontraproduktivně.

Příklady nefunkčních projektů:

Informační kampaň NPC:

*Bereš? Zemřeš!! „Hledám mladé, naivní lidi s nízkým sebevědomím. Zaručím ti možná vzrušující zážitky, euforii, bezstarostnost, ale rozhodně i závislost, špínu, hnus, bolest, samotu, psychické obtíže, infekční nemoci...Připravím tě o blízké i kamarády, o zdraví a zájmy. **Zato ti poskytnu nejdopornější fetišácké doupe a samozřejmě skvělou perspektivu – SMRT...**“*

Preventivní kampaň v městě Pohořelice:

Nauč se říci ne!!! „...Poté k nám přišla Policie ČR, která nám pověděla o nebezpečí různých drog a ukázala nám jejich typy. Také přinesli test na alkohol v krvi (který našťěstí byl negativní) a brýle, které nám předvedly vidění člověka pod vlivem návykových látek. Nakonec jsme dostali náramek a odznak s logem.“⁵

⁵ <https://zspohorelice.cz/wp-content/uploads/2018/02/%c4%8dasopis-listopad1.pdf>

Zdroje:

Stanovisko asociace nestátních organizací k projektu „Protidrogového vlaku – Revolution train“

http://www.asociace.org/wp-content/uploads/Stanovisko_Sekce_PP_ANO_Revolution_train_2015-1.pdf

<http://www.asociace.org/aktuality/spolecne-stanovisko-odbornych-spolecnosti-k-projektu-revolution-train/>

Postoj evropské společnosti pro preventivní výzkum k neefektivním a potenciálně škodlivým přístupům v prevenci látkových závislostí

http://euspr.org/wp-content/uploads/2019/10/Position-paper-EUSPR-long-version_CZ.pdf

Společné tiskové prohlášení vydané centrem adiktologie k preventivnímu projektu Revoluční vlak („Revolution Train“)

http://www.portusprachatice.cz/userfiles/Phenix/Tiskove%20prohlaseni_Revolution_train_CA.pdf

Společné stanovisko odborných společností k projektu Revolution train

https://www.osprch.cz/images/dokumenty/Train_stanovisko2020.pdf